Чурапчыга күн тахсар !

САҢА ОЛОХ

Чурапчы улууһун хаһыата

ХАҺЫАТ 1931 СЫЛ АЛТЫНҺЫЫ 15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР

12+

2015 сыл Атырдьах ыйын 22 күнэ субуота №85 (11095)

Атырдьах ыйын 22 күнэ - Россия былаађын күнэ

БҮГҮН АРАССЫЙЯ БЫЛААҔЫН КҮНЭ

Бүгүн, атырдьах ыйын 22 күнүгэр, судаарыстыбаннай суоттаныах күнү бэлиэтиибит. 1991 сыллаахха аап баспаан Арассыыйаҕа уе оннооҕор быһаҕ уоһа көрүйэ тахсэрбит. Ол иһиэҕ, барыта биэрбит күрдьук, спорт уонна муһаһат бэлиэхэ кыһыл быһаҕынаах эһиибит. 2000 сыллаахха РФ президенин уураађынан "Арассыыйа судаарыстыбаннай быһаҕын түһүнэн" Төрүт сокуонна эбии уларытыы киллэриллибит.

Быһаҕ уе оҥуһ суоппалара араас. Ол күрдьук кыһыл оҥ күүһү-уоҕу, маҥан – коҥулу, эйэни, күөх – таптыралаах сигими уонна бэриниилээх буолуууну көрдөһүллүр. Арассыыйа быһаҕын күнэ хас биирдии киһиэхэ киэн хайдах күрдьук улуу дойдуга олорорун дьиҥ суоппатын бэлиэтиир уонна мэктиэлиир.

Чурапчы тэһилиэгин олохтоохторо бу күн суоппатын уонна Дойду быһаҕын көрдьөхтөрүгэ түсэх саҥа үөскүүрүн түһүнэн маннык көрсиилтэрэ:

Никлавина Бүппүева – эҥэр поэтесса, общественниик: "Бу маннык күн баарын истибитим ыраатта. Арассыыйа быһаҕын суоппата улахан буоллаҕа. Арассыыйа – Модун Держава. Холобура, бу биһиэхэ саха дьонутар-сэргэлиэр, нуучча норуота уһай көрүстэ. Киниттэр манна кэлиэхтэриттэн сайдыы барбаҕа, үөрэхтээн, киһилии дьаҥ-уот тутан о.д.а. Киһи бу быһаҕы көрдьүүтэ – киэн туттуу санаата үөскүүр. Киэн туттуу буолуоҥ сөп. Олимпийскай оонньуулартан кыайыы. Уонсайыннан сомоҕолоһуу диэн өйдөбүлү үөскэтэр дии саныыбын".

Екатерина Захарова – урбаанньыт: "Хас биирдии бэлиэ түгэннэр хаһан даҕаны аналлаах күннэриттэн бэлиэтэнэллэрин барыта бэрэ диэн биһиэхэ. Түс бэйэм, Арассыыйа быһаҕын күнэ буоларын өрөөбүттэн истэбин. Тэлбиизэрдэн биэриилэрэ, сонуннарга мэлдьи ахтан аһаллар. Модун Арассыыйа сиригэр торообут киһиэхэ, дойдутуттан киэн туттуу хайдахтар даҕаны баара буоллоҕо дии саныыбын. Түмсүүнү бэлиэтиир.".

Прасковья Васильева – ахтыһыт: "Арассыыйа быһаҕын күнүн туһунан истэр этим. Быһаҕы көрдөхө киһиэхэ киэн туттуу санаата үөскүүр, холобура бу маннык күүстээх, киэҥ дойдуга олоробут диэн. Түс бэйэм ахан дойдуга сатаан олоруо суох этим дии саныыбын. Босхо үрдүк үөрэҕи баһылаан, үлэлээх-хамнастаах буолан сылдьарбыт саҕа үөрүү бу оҥо дойдуга бука суоҕа буолуо. Үүнэн иһэр көлүөнэ бу күн суоппатын, дойдута быһаах оруолун түһүнэн өйдүүрэ хайдаан даҕаны надда диэн этэхпинэ баҕарабын."

Семен ЖЕНДРИНСКЭЙ

Улууска бу күннэргэ

УЛУУС БАҺЫЛЫГА НЭҺИЛИЭКТЭРГЭ ҮЛЭНИ-ХАМНАҺЫ БИЛСЭР

Улуус баһылыга А. Т. Ноговицын быйылгы кыстыкка бэлэмнэнии, нэһилиэктэргэ үлэ-хамнас бары хайысхаларыгар түөх кыһалҕалар баалларын билиэр соруктаах, улуус бары нэһилиэктэрин хабан, олохтоох дьаһалга баһылыктарын, тэрилтэ салайааччыларын, үлэһиттэрин көрсөн рабочай мунньаҕы тэрийэр.

Сайылыктарга, производственнай тэрилтэлэргэ, саҥа тутуллар объектарга сылдьан үлэни-хамнаһы билиэр. Бу күннэргэ баһылык хоту нэһилиэктэргэ-Арылаахха, Кытаанахха, Сылаҥҥа сырытта. Киниини кытта улуус дьаһалтатын туһаннаах тэрилтэлэрин салайааччылара:улуустааҕы тыа хаһаайыстыбатын управлениятын начальнига эбээһинэһин толороччу А.А.Мохначевскай, үөрэх управлениятын уопсай отделын начальнига И.П. Лукин,ветеринарнай управление начальнига В.И. Еремеев, экономика отделын специалиһа Ю.С. Кардашевская, тутуу "Чурапчы улууһун сакаасчыгын судууспата" муниципальнай тэрилтэтин дириэктэрин эбээһинэһин толороччу Р.Г. Васильев сылдьыстылар. Бастатан туран, уһуйааннар уонна оскуолалар үөрэх дьылын көрсө тоһо бэлэмнээхтэрин, ханнык объектарга оромуоҥ үлэтэ ыытыллыбытын, госприемканы хас тэрилтэ аатыттан боппуруостара көтөҕүлүннүлэр.

Арылаах оскуолатын быйыл 5 оҕо бүтэрбититтэн 1 оҕо үрдүк, 4 оҕо орто анал үөрэхтэргэ киирбиттэр. Оттон саҥа үөрэх дьылыгар 8 кырачаан оскуола боруогун атыллыаҕа. Кадрдарынан хаачыллыы боппуруоһун таарыйдахха, информатика уонна физика предметигэр учуутал суох. Арылаахтар эһиил оскуолаларын үбүлүөйдээх сылын бэлиэтээхтэрэ. Онон оскуола хапытаалынай оромуоҥүгэр, саҥа кинигэ тахсыытыгар, таҥара дьиэтин соргутүүгэ улуус салаҥтатыттан үбүлээһин боппуруостарын туруорустулар. Маны сэргэ суол-иис оҥу сэргэ, "Маарыкчаанаађы" ПО маҕаһыныгар аһынан-үөлүнэн, киниэбинэн хаачыллыы молтөҕүн туһунан боппуруос сыпыытык турда. Арылаахтар быйылгы сылга оттооһунтэ ыллыммыт былааннарын биллигин турутунан, 78% толорбуттар. Быйыл улуус үрдүнэн 1900 ынах сүөһү кытараабыт. Онон үгүс нэһилиэктэр үүт туттарыыны былааны толорбокко иһэллэр. Бу да нэһилиэккэ үүккэ былаан 7 ый түмүгүнэн 8% туолбатах. Хаһаайыстыба үлэһиттэрэ быйыл сайын үүт сыата лаппа намтаабытын, онон былаанна оҕустарыы биир сүрүн төрүөтэ буоларын бэлиэтииллэр. Мунньах кэнниттэн делегация оскуолаҕа, уһуйаанҥа сылдьан, объектар туруктарын көрдө. Маҕаһыыҥҥа тиийэн үлэһиттэри кытта көрсөн, үлэни-хамнаһы билистэ. Нэһилиэктэн чугас турар Дмитрий Захаров салайар "Кугас" бааһынай хаһаайыстыбатын сайылыгар сырытта. Хаһаайыстыба иллэрээ сылтан саҥа хотон тутуутун саҕалаабыт, быйыл күһүн олоххо киллэрээр баҕалаах.

Улуус дьаһалтатын рабочай болоҕо салгыы Кытаанах нэһилиэгэр сырытта. Үөрэх тэрилтэлэригэр,

саҥа объектарга сылдьан, үлэ-хамнас ыытыллыытын көрдө. Нэһилиэккэ быйыл күһүн культура сыныйалаах киинэ үлэҕэ киирэрэ былааннанар. "Үтүө дьыала"хамсааһын чэрчитинэн тутуллар объект ис оттуннээҕи үлэтэ хаалбыт. Быйыл оскуоланы 12 оҕо бүтэрбит. Киниэртэн 25%-ҥа орто анал үөрэххэ киирбит. Биир кэлим государственнай экзаменҥа 3 үөрэнээччи математикаҕа аттестат ылбатах. Быйыл оскуола иһинэн уопсайа үс объект үлэлиирэ былааннанар. Уһуйаан дьиэтэ уонна оскуола сорох корпустара кыһыҥҥы кэмнэ тымныыларынан сибээстээн, сылытыы хайысхатыгар өрөмүөн үлэтэ ыытыллыа. Бу нэһилиэккэ диэр специалистарга саҥа уопсай дьиэ тутуллуутун боппуруоһун туруорсаллар. Быйыл кытаанахтар оттооһун былаанын куоһараннибэллэр, ол эрээри үүт туттарыыны былаана 68% эрэ туолбут. Нэһилиэккэ 35 хаһаайыстыба бырыттан 25-һэ эрэ үүт туттарар. Онуоха сүрүн кыһалҕанан-үүт таһыллыыта кыаллыбат, ону тэҥэ 114 ынах кытараабыт. Быйыл сайын Сылаҥ Кытаанах икки ардыларынааҕы суолу-иһи конверүүгэ улуус дьаһалтатыттан 30 мөлүйүөн солкуобай үп көрүллэн, айан-сырыы тупсубутуттан олохтоохтор улаханнык астыналлар. Онуоха "Дорожник" ХЭТ "Хатан" тэрилтэтин уонна Нам улууһуттан анал биригээдэлэри наймылаһан, сайын устата улахан өрүттээх үлэни-хамнаһы тэрийбит. Эһиилги сылга иитиччэ суумалаах үп тыырыллан, Арылаахха диэри суолу тупсарыыга үлэ-хамнас ыытыллыа.

Салгыы рабочай болох Сылаҥ нэһилиэгин актыыбын кытта көрүстэ. Соторутаађыта олоххо киирбит оскуолаҕа эбии ситэрэн оҥоруу үлэлэрэ тураллар. Ол курдьук септигын үлэлэтии, техническэй уунан хаачыйыы, кырыһатын ситэрэн оҥоруу, тротуары көннөрөн оҥоруу үлэлэрэ ситэриллиэхтээхтэр. Маны сэргэ иитэриигэт дьиэтин кэнэтии, киинтэн иттитии ситимигэр дьиэлэри холбооһун боппуруостара көтөҕүлүннэ. Быйыл оскуоланы 20 оҕо бүтэрбит. Итиигтэн 8 выпускник үрдүк үөрэххэ киирбит. Оскуолаҕа история учууталыгар отан балыһаҕа биэлсэр уонна спэстэрэ идэлээх үлэһиттэргэ наадыйаллар эбит. Уһуйаанҥа 80 оҕо хабыллан сылдьар. Нэһилиэк олохтоохторо Сылаҥҥа уонна Улахан Күөл учаастагар саҥа уһуйаан дьиэтин туттарар баҕалаахтарын этэллэр. Бэрэ, Түөйэ, Улахан-Күөл учаастактарыгар үөрэх тэрилтэлэригэр сылытыы хайысхатыгар өрөмүөн үлэтин тэрийэллэр. Нэһилиэк *хаһаайыстыбалара быйыл сайын окко уонна үүт туттарыыгыгар былааннарын толорон иһэлиэгэ биһиэхэ. Ол да буоллар, ыпах сүөһү кытараађынын бопгуруода нэһилиэккэ эмиэ сытыытык турар.*

Улуус баһылыга А.Т. Ноговицын уонна туһаннаах тэрилтэлэр салайааччылара *үс нэһилиэккэ ыытыллыбыт мунньахха дьон-сэргэ санаатын истэн бараннбыһаарыллыбакка* турар *кыһалҕалары, итэҕэстэри* туоратыыга *саналарын эттилэр, ирдэбиллэри* туруордулар. Ол курдьук баһылык А.Т. Ноговицын улууска быйыл тыа хаһаайыстыбатын производствотыгар чуолаан, үүтү туттарыыны былаана туолбакка иһэринэн уонна ыпах сүөһү кытараађына элбээбитинэн, нэһилиэктэр ахсын атырдьах ыйын 20 күнүттэн бастууктары үлэлэтэрэ, маныыктыбыт ынахтары ахсыныы ыйга диэри уолларбакка ыырга, эмныккэ биэрэн ыытыллыбыт ынахтары хомуйан, ыаһыны күүскэ саҕалыырга уонна бу ый хаалбыт күннэригэр

итиэннэ балаҕан ыйын устата ынахтары сиэмэлээһинигэ маассабай үлэни тэрийэргэ сорудахтаата. Бу күннэргэ грайна тиксибит хаһаайыстыбаларга Красноярскайтан уонна республика атын улуустарыттан сүөһү атыылаһаллырыгар былааннаах үлэ тэриллэр. Үүт тутуллар сыаната алтыныы ыйтан 40 солкуобайга диэри үрдүөҕэ. Түмүккэ, улуус баһылыга А.Т. Ноговицын: "Производство сайыныаҕына эрэ нэһилиэк социальнай-экономическай балаһыанньата туспарын хас биирдии тэрилтэ үлэһитэ өйдүөхтээх. Онон тыа хаһаайыстыбатын үлэтин бары хайысхата салгыы сайдарыгар, ситиһии кирбиилэрин ыларга бүттүүн турунан, түмсүүлээхтик үлэлиэҕиҥ,"-диэн ыҥырда.

Анна ЗАХАРОВА

Кыстык боппуруоһа

Күн-дьыл баран иһэр, күһүммүт номнуо эргийдэ. Биирдинлээн дьон, тэрилтэлэр кыстыкка бэлэмнэнии үлэлэрии саҕалаатылар.

КЫСТЫККА БЭЛЭМНЭНИИ ҮЛЭЛЭРЭ

Ити түһүнэн Чурапчы улууһун олох-дьаһах хомуналаалыннай хаһаайыстыбатын дириэктэрэ Г.С. Алексадрова кытта корсон көпсэттим: "Быйылгы сылга уопсайа 500-чэкэ ыал иттитии ситимигэр холбонуохтаах. Билигин туругунан 200-чэкэ ыал көҥүл ылан холбонон эрэллэр. Маннык үлэ Мырылаҕа, Мурун Тыымпыйаҕа уонна Дириҥтэ ыытыллар. Дириҥ нэһилиэгэр болэмнэнии үлэтэ бүтэн эрэр диэххэ сөп, 40-ча ыалга киириэҕэ. Уорҕа учаастагар 5 ыал холбонор. Ону таһынан Мугудай нэһилиэгэр былырыын кыайан киирбэккэ хаалбыт трассалар (10-ча ыал) салҕанан, быйыл киириэхтээхтэр. Саамай улахан үлэ сибээстээн, Бахсы, Мырыла, Сылаҥ нэһилиэктэрэ эмиэ киирэллэр иттиигэ холбоноллоро күүтүллэр. Биир көтельнайбыт газка хоһуохтээх. Бүгүнүү күнтэ икки сана көтельнайы туһан бүтэрэн эрэбит, ол курдук Бэрэ учаастагар 1 мегабаттаах уонна Сылаҥ балыһатыгар 3 мегабаттаах көтельнайдар. Ону таһынан эмиэ Сылаҥҥа 7 мегабаттаах көтельнайы "Эрэл" диэн болөрэччик тута сылдьар. Оскотүн ити көтельнай тутулуннаҕына, 50-ча ыал холбонор кыахтаналр. Итиннэ эмиэ тепловой пуун тутуллар. Кыпастык консэттэхтэ итинник".

С. ЖЕНДРИНСКЭЙ

Улууска бу күннэргэ

ИЛИН ЭҤЭР УЛУУСТАР БАҺЫЛЫКТАРЫН СЕМИНАРА

Атырдьах ыйын 20-21 күнэригэр, Чурапчы нэһилиэгэр Илин Эҥэр улуустарын уонна нэһилиэктэрин баһылыктара кыттыылаах IX улахан семинар ыытыллан ааста. Дьокуускай куораттан СӨ муниципальнай тэриллиилэр Сэбиэттэрин дириэктэрин солбуйаччы С.Н. Слепцов, СӨ бырабыытылыстыбатын уонна баһылык дьаһалтатын Департаменын салайаччытын солбуйаччы В.В. Румянцева, Амма улууһун баһылыга Н.А. Архипов, Мэҥэ-Хаҥалас улууһун баһылыга Н.П. Старостин, Уус-Алдан улууһун баһылыга А.В. Федотов уонна Чурапчы улууһун баһылыга А.Т. Ноговицын.

Тэрээһин сүрүн сыалынан, билигин киризис үйэтигэр, дьону-сэргэни түмэ тардар, тэнитэ үлэлэһэр улууһтар, нэһилиэктэр баһылыктарын ыгыран үлэ-хамнас бары эйгэтигэр тирээн турар сыгыы боппуруостары туһаннаах салалталарган эппиэт ылан, сөптөох хайысхалары тобулуу..

Маҥнай ипитиннэриинни, СӨ тыа хаһаайыстыбатыгар уонна аска-үөлгэ политикатыгар министири бастакы солбуйаччы Н.И. Дягилева оногдо. Салгыы семинар кыттыылаахтара олох-дьаһах хомуналаалыннай хаһаайыстыбатын, энергетика оҥу тэнэ сир учаастагын бас билии боппуруостарын тула кэпсэттилэр.

"СӨ" корр.

Үөрэх

БИИР КЭЛИМ ЭКСЭЭМЭНЭ СУОХ БЫЬА ҮРДҮК ҮӨРЭХХЭ

ВЫБОР БУДУЩЕГО!

Үрдүк үөрэх суолтатын толору өйдүүбүн. Үрдүк үөрэхтээх, киэн билиилээх специалист буолуу үчүгэй боҕо буллаҕа дии. Олоҕу ой уонна үлэ сайыннарар. Ол гынан баран, хаһан баҕарар буоларын курдук, биһиэнэ орто сүһүҥү булбакка барыта икки үһүгэ. Ону туохха олоҕуран этэбин?

Ааспыт үйэ 90-с сылларыттан саҕалаан саха ыччата барыта үрдүк үөрэхтээх буолуохтаах диэн политика саҕаламмыта. Үрдүк үөрэҕи ылбатах оҕобукатын сатамматын курдук ойсаныа үоскээбитэ. Орто оскуоланы бүтэрбит оҕолор бары кэриэтэ экзамен туттарбакка эрэ ЕГЭ түмүгүнэн хастыы эмэ үрдүк үөрэх кыһатыгар сайабылыанньа биэрэн баран, түмүгүн лотерея курдук кэтэһэллэр. Ол түмүгэр үгүстэр төрүт баҕарбат; сыһыана суох үөрэхтэригэр киирэн, үөрэниэххэ, диплом эрэ ылыахха диэн үөрэнэллэрэ баар суол. Кинилэртэн туох үчүгэй, билиилээх специалистар тахсыахтарай?

Маннык анардастыы үрдүк үөрэҕинэн улүһүйүү түмүгэр этэргэ дылы, үрдүк үөрэхтээх ыччат ыһар буор курдук элбээтэ. Кинилэртэн үгүстэрэ идэлэриттэн үлэ булбакка, этэр курдук "Мунулара хаппа багарынан " кытай ырыынагар "Помогайкатган", ыраас уу таһыгытыгар куруусчуттан саҕалаан араас быстах үлэҕэ үлэлиигэ күһэллэллэр. Киһи барыта хайдах үрүҥ үлэһит буолуоҕай? Кимнээх эрэ сүөһүсылгы ииттэхтэриҥэ, массыынатыраахтар ыыттахтарына, хара үлэни үлэлээтэхтэриҥэ табыллар ини. Уопсайынан ити курдук олус үлүһүйэн, үрдүк үөрэх суолтатын аһары түһэрэн кэбистибит. Төрүт үрдүнэн үөрэтэр, харчы эрэ хомуйар чааһынай үрдүк үөрэх кыһалара элбээтилэр. Биирдэ Москваҕа сылдьан , талбыт институт дипломун харчыга атыылыы тураллартын көрбүтүм. Ол иһин омук сирдэригэр Россия үрдүк үөрэҕин кыһаларын дипломун биллиммэт буолбуттар. Хаттаан үөрэнэргэ күһэллэллэр үһү. Бу дьылалаҕа бэрээдэги олохтуур уолдьаста.

Хата оннө үлэ син саҕаланан эрэр курдук. Сотрутааҕыга араадьыйаҕа быйыл Россияҕа 40 үрдүк үөрэх кыһаларын лицензияларын тохтоппуттарын туһунан кэпсээбиттэрэ. Аҕыйах сылтан бэттэх орто анал үөрэхтээһиннэ дьэ суолта биэриэх курдуктара үөрдэр. Ырыынакка киирии маҥнайгы сылларыгар олор, ордук СППУ-лар букатын эстэ сыспыттара.

Билигин биһиэхэ Чурапчыга икки анал орто үрэх кыһалара-политехническэй колледж уонна Одьулуунга агротехникум үлэлииллэр. Саха сиригэр соҕотох физкультура уонна спорт институттаахпытын эбэн кэбиһиҥ. Итинэн биһиги чурапчылар киэн туттуохтаахпыт уонна бары оттүнэн өйүү, комөлоһө, көмүскэһэ сылдьыахтаахпыт. Мээнэнэн куолулаабакка, ол-бу сурахха-садьыкка бэриммэкю, ватсаап хобун-сибин, "арангас пресса" суруйуутун 100% ылыммакка. Ол гынан баран, биллэн турар, үлэҕэ-хамнаска итэҕэһи, сыһаны-халгыны көннөрүнэ сатыахтаахпыт.

Мин бу сурукпар агротехникум туһунан кылгастык ахтыахпын саһаатым. Быйыл онно иккитэ хаста сылдьаары олус сохтүм, астынным. Оо! Олус даҕаны улахан, туспаҕай үөрэнэр корпус тутуллубут, үчүгэй база тэриллибит эбит! Эмиэ туох даҕаны омуна, киһиргэтиитэ суох маннык базалаах орто анал үөрэх кыһата Саха сирин тыатын улуустарыгар ханна да суох. Дьон бары иннье диэллэр. Онон эмиэ киэн туттуохпутун сөп.

Арай биирдэн соннъуйа саныыбын. Бу баарабай дьиэ ситэриллэн үлэҕэ киириитигэр бинр дойдулаабым, үөрэппит кыһым, ыкса ыалым Е.И. Спиридонова (Лонгинова) лицейгэ дириэктэрдии олорон, төһөлөөх сүүрдэкотто, туруоруста, кыһалыннна этэй?! Хомойуох иһин, кини олоххо киллэттэрээт, ыарахан ыарыыттан олохтон туораабыта.

Евдокия Ивановна ситэрэн туттарбыт үөрэнэр сүүнэ куорпуһугар билигин агротехникум ситиһиилээхтик үлэлиир. Үөрэнэргэ бары усулуобуйалар тэриллибиттэр. Ол курдук толору хаачыллыыллаах үөрэнэр кылаастар, араас кабинеттар, лабораториялар, аактабай, спортивнай, конференция саалалара, библиотека, музей хосторо, мастерской, гаражь, үөрэнэр, практикалаһар араас техника уо.д.а. Маны таһынан студеннар бары босхо аһылыгынан, уопсай дьиэнэн хаачыллаллар, барыларыгар стипендия, ыраахтан сылдьаччыларга сылга биирдэ айаннарын толобүрэ , тулаайахтарга биир кэмнээх харчынан комө көрүллэр үһү. Итинтэн ордук оссо туох нааданый диэххэ айыллаах. Киһи эрэ үөрэниэх курдук!

Бу агротехникумҥа быйылгы үөрэх дьыллыгар суоппарга (2 ый), автомеханикка (10 ый) уонна орто үөрэх кэнниттэн олус наадалаах сиргэ уонна баайга-дуолга сыһыан специалиһын 2 сыллаах, 9-сус кылаастан 2 сыл 5 ыйдаах сыбаарсык үөрэхтэрэ аһыллаллар эбит. Олортон быпырыын аһыллыбыт эт-үүт технологын уонна сиргэ, баайга-дуолга сыһыан специалиһын идэлэрин баһылаан баран, ДьТХА-гар быһа экзамена суох киирэн эбэтэр кэтэхтэн үөрэнэн үрдүк үөрэҕи ылыахха сөп үһү. Үчүгэй буолбатах дуо? Үрдүк үөрэхтэниэххэ эрэ диэн мээнэ ылбат-биэрбэт; үлэ булбат үөрэххэ үөрэниэхтээҕэр, эрдэттэн агротехникумҥа үөрэнэн идэ ылыахха, собүлээтэххэ биир кэлим экзамена суох быһа киирэн салҕаатахха төрүт сыыстарыахтыт суоҕа этэ диибин.

Иван ПОНОМАРЕВ

С.Р. Данилов 85-с сааһын көрсө

ПОЭТЫ КЫТТА БИЛСИҺИИ

ГОД ЛИТЕРАТУРЫ В РОССИИ
2015

Ааспыт үйэ 90-с сылларын бүтүүтэ, мин бастакы хоһоонноробун ситэрэн – хоторон хаһыакка таһаартарар баҕалаах, «Санга олох» хаһыат редакциятын дьиэтигэр аан бастаан үктэммитим.

Онно миигин бэрт сэргэх көрүнгээх, аҕа саастаах киһи эйэҕэстик көрсүбүтэ. Туохха кэлбиппин туоһуласпыта. Мин хоһоон аҕалбыппын, бэйэм суруйбуппун кэпсээбитим. Бэркэ сэргээн, оргууй ылан көрбүтэ:"Хайа доҕоор, сургуун болиэтэ олох да суох дии, кэлэр сырыыга маннык аҕаллаххына ылыам суоҕа," – диэн сэмэлээбитэ. Ыксаан эбигэ дуу, эбэтэр улаханнык суолта уурбакка эбигэ дуу, биир да запятойа, туочуката суох аҕалбыппытын олус кыбыстыбытым. Бу кылгас көрсүһүү мин олохпор биир сүдү суолталаах умнуллубат түгэнинэн буолбута. Дьэ ол кэмтэн ылата мин хоһоонноорум хаһыакка бэчээттэнэн, дьон – сэргэ сыанабылыгар тахсан, мин үөрүүм үрдээбитэ. Кэлин билбитим, аҕа саастаах эйэҕэс киһим - Россия журналистарын, Россия суруйааччыларын сойууһун чилиэнэ, поэт Семен Романович Данилов –Роман Данилов эбит. Маннык талааннаах, истиҥ-иһирэх, сэмэй, үтүөкэн киһилиин кэлин ирэ – хоро кэпсэтэр, тоҕоостоох түгэн көстүбэтэҕиттэн, билигин хомойо саныыбын. Ол да буоллар, кини айымньыларын ааҕан, санаабын көтөҕөбүн, сахалыы уус уран тыл сүмэтин иҥэринэбин. Кини айымньыларыттан ордук собулээбит хоһоонум "Ийэм тиктит үтүлүгэ". Ону бар дьоммор ааҕаргытыгар, үтүө киһи ыллыктаах санаатын ылынаргытыгар ыҥырабын.

ИЙЭМ ТИКПИТ ҮТҮЛҮГЭ.

Роман Данилов.

Ийэм тикпит үтүлүгүн
Илдьэ сылдьыам өрүү бүтүн –
Кэтиэхпин баҕарбытым иһин,
Кэриэс буолуо, кэбис, кэлин.

Кырдьан баран тиһэх ииһэ –
Кыра субу үтүлүгэ,
Сүрэҕин сылааһын иҥэрбитин
Сүтэрбэккэ үйэтийдин.

Хараҕа – көһө мөлтөөбүт киһи
Хайаан бачча бөрөөхтөөтө.
Хайыай, оттон, көстөр ити –
Хабайыыбыт көтө-көтө...

Күн баҕата күүһүн түмэн,
Көрөр – харайар үгэһиниэн,
Ыытаахтаабыт кэһии гынан,
Ыраах олорор уолун санаан.

Сиигин быыһынан эрбэҕим
Силлэн быгыах да буоллар,
Мантан ордук суох диэҕим
Мааны таҥас бэйэм туспар.

Кэми – дьылы ноҥүө түһэ
Күүһүрэн иһиэ күндүтэ,
Куруук турдун үйэм устатыгар
Хоһум бастыҥ долбуургар.

Николаина БУШУЕВА.

Это важно

КАК ОБЕСПЕЧИТЬ ГРАЖДАНСКИЙ КОНТРОЛЬ ЗА ЦЕНАМИ НА ПРОДУКТЫ ПИТАНИЯ

От чего зависят цены на продукты питания

Цены на рынке товаров Якутии находятся в сильной зависимости от ситуации на общероссийском рынке и от конъюнктуры мировых цен, так как учитывая географическое положение и климатические условия, большая часть продуктов питания завозится в республику из других регионов России. При производстве местной продукции также используется привозное сырье, запчасти для оборудования и другие компоненты. Например, мука для хлебопечения, комбикорм и зерно для животноводства, упаковочная тара и т.д.

При этом значительное влияние на конечные цены на продукты питания оказывают транспортные затраты предпринимателей по доставке товаров, которые в свою очередь зависят от удаленности расстояний, стоимости цен на бензин и ГСМ, стоимости хранения товаров на перевалочных пунктах и т.д.

Как известно, большинство товаропроизводителей находятся в центральных регионах России, с благоприятным климатом и развитой инфраструктурой. Поэтому, в отдаленных регионах цены на товары складываются значительно выше, чем в других местностях.

Как формируются цены на продукты питания в Якутии

Мы живем в условиях рыночной экономики, когда цены на продукты питания освобождены от государственного регулирования и формируются в зависимости от спроса и предложения. То есть госорганы не имеют права диктовать предпринимателям по какой цене им продавать тот или иной товар.

Тем не менее, Якутия один из немногих регионов, который воспользовался правом регулирования торговых надбавок на социально значимые продукты питания на территории Крайнего Севера. Таким образом, у якутян есть возможность покупать продукты первой необходимости по ценам с оптимальной торговой надбавкой, которая выгодна потребителю и не ущемляет интересов предпринимателя.

Кто регулирует и контролирует торговые надбавки?

Размеры торговых надбавок утверждают органы местного самоуправления на самые необходимые продукты питания. В каждом улусе и районе утверждается индивидуальный «перечень социально значимых продовольственных товаров» с учетом территориальных особенностей и рациона питания населения. Затем, на каждый вид продукта рассчитываются оптовая и розничная надбавки. Данные надбавки являются предельными, то есть предприниматели имеют возможность применять надбавку меньшего размера, но не выше утвержденной

Предельные максимальные размеры розничных торговых надбавок на социально значимые продовольственные товары на территории Чурапчинского района (Постановление №76 от 26 мая 2015г.)

№ п/п	Наименование социально значимых продовольственных товаров	Товары, закупаемые на территории Чурапчинского района и реализуемые на территории Чурапчинского района	Товары, закупаемые за пределами Чурапчинского района на территории РС (Я) и реализуемые		Товары, закупаемые за пределами Республики Саха (Якутия) и реализуемые на территории Чурапчинского района
			в районные центры и населенные пункты не включенных в перечень труднодоступных и отдаленных населенных пунктов	в труднодоступные и отдаленные населенные пункты	
1	2	3	4	5	6
1	Хлеб из пшеничной муки высшего сорта,1 сорта	10			
2	Мука пшеничная высшего сорта	6	30	36	60
3	Сахар-песок	6	30	36	60
4	Рис шлифованный	6	30	36	60
5	Крупа гречневая-ядрица	5	29	34	58
6	Макаронные изделия	5	26	31	56
7	Яйцо куриное всех категорий	6	25	30	
8	Масло подсолнечное	5	28	33	56
9	Молоко питьевое (молочный напиток) жирностью до 3,2 % включительно	5	25	30	48
10	Чай черный байховый	5	25	30	48
11	Молоко сухое, сливки (включая заменители)	5	25	30	48
12	Детское питание (смеси сухие молочные типа)	5	25	30	50

Примечание: В перечень труднодоступных и отдаленных населенных пунктов входят - с.Мырыла, с.Толон (Чакыр), с.Мындагай, с.Толон (Бахсы), с.Килэнки, с.Арылах, с.Юрэх-Кюерэ, с.Уорта, с.Улахан-Эбэ (Мельджэхси), с.Хахыях, с.Беря, с.Улахан-Кюель, с.Туора-Кюель (Постановление Республики Саха (Якутия) от 27 декабря 2012 г. №604 "О мерах по совершенствованию системы обеспечения продовольственными и основными непродовольственными товарами Арктических, Северных и труднодоступных, отдаленных населенных пунктов с ограниченными сроками завоза грузов Республики Саха (Якутия)".

Меры по сдерживанию роста цен на социально значимые продукты питания

1)После введения продуктового эмбарго в стране, в Якутии был создан Оперативный штаб, который занимается мониторингом и анализом ситуации на продовольственном рынке республики. Все сведения об уровне цен и анализ их динамики направляются в Минпромторг России.

2)Госкомцен-РЭК РС(Я) рекомендовано главам всех районов республики расширить перечень социально значимых продуктов питания. А также в связи с ростом закупочных цен рассмотреть возможность снижения торговых надбавок, но при этом учесть рост процентных ставок по кредитам и других затрат торговых организаций.

Контроль за ценами

Так как перечень социально значимых продуктов и торговые надбавки на них относятся к полномочиям органов местного самоуправления, соответственно они и должны проводить контроль за соблюдением порядка ценообразования в данной сфере.

В целях исключения спекулятивного роста цен, Госкомцен-РЭК РС(Я) совместно с Прокуратурой РС(Я) отработан вопрос об ужесточении контроля за соблюдением торговых надбавок на социально значимые продукты питания. В каждом районе специалисты местной районной администрации совместно с сотрудниками прокуратуры проводят проверки в магазинах на предмет соблюдения торговых надбавок.

Помимо этого Генпрокуратурой и Федеральной антимонопольной службой ведутся проверки у производителей и торговых организаций в целях исключения ценовых сговоров и соблюдения конкурентной среды.

Гражданский контроль

В соответствии с законодательством, госорганы могут проводить проверки по своей инициативе в хозяйствующих субъектах только по заранее утвержденному плану и лишь 1 раз в 3 года.

При этом основанием для проведения внеплановой проверки могут быть только требования прокурора или обращения граждан. Обращение о росте цен на социально значимые продукты можно направить в районную администрацию с указанием конкретного магазина.

Администрация МО
«Чурапчинский улус (район)»
К.т. 42-489

Членам СКПК "Ссудо-Сберегательный Союз". Реклама

ССУДО–СБЕРЕГАТЕЛЬНЫЙ **СОЮЗ**

займы Пенсионные

50 000 руб.		100 000 руб.	
Срок (в мес.)	12 мес.	Срок (в мес.)	12 мес.
Оплата (в мес.)	5 865,00	Оплата (в мес.)	11 310,00
Переплата	17 760,06	Переплата	35 598,46

Вид займа "Пенсионный" рассчитан на 12 месяцев. Процентная ставка 3% в месяц. Комиссия 5%. Паевый взнос 10% от суммы займа. При полном погашении займа сумма пая возвращается

с. Чурапча, ул. Ленина, 47 ТД "Четыре сезона" 2 этаж, тел.: 8914-221-2603, 8924-760-1450, 8924-599-0843

8-924-594-1111

а также в 12 улусах Республики

БИЛЛЭРИИЛЭР / ОБЪЯВЛЕНИЯ

***

Удамыр сынньа баһалаҕатынньыбыт. Биллэр тел: 8914-281-95407.

***

Устуруокап уол үөрэх кинигэр диэн эбэтэр хос курпамна керлуур. Төлөбүрү көрсэбиппин.

Биллэр тел: 8924-660-94-31, 8924-768-98-12.

***

Магазин "У Егора" предлагает стройматериалы: пенополистирол, пенофол, цемент; гипсокартон, радиаторы, стекло, дюдель, об, дюбель белое, фанеру, лист оцинкованный, трубы для отопления и канализации, пеноплекс Утеплюс и Хайсон, электродысаморезы, полипропиленовые липе, кабель, аккумуляторы, пластиковые панели, пленку полиэтиленовую, краску в ассортименте, пену монтажную, сантехнические изделия, безопилы, электроинструменты, ручной инструмент и многое другое.

***

Магазин "У Егора" продает мотоциклы "Регулмото" модели: спорт, байк, альфа, SK-125, RM-125.

***

ООО "СГ-Строй" предлагает пиломатериалы, трубы в ассортименте, гипсокартон, цемент, утеплитель "Утеплюс". Обращаться в базу на молокозаводском поселке. Мы работаем с 10ч. до 18 ч.

Тел: 8962-736-34-26.

***

Улуус киниигэр 1 хостоох, киинэзи ипиллэр, сылаас, толору хаачыллыбыллаах квартира атыылаабыр. Сыанаҕа көрсэбиппин.

Биллэр тел: 8984-113-84-51.

ИНФОРМАЦИЯ ДЛЯ СУДОВОДИТЕЛЕЙ

С 1 января 2015 года правила аттестации на право управления маломерными судами, производится на основании приказа МЧС России от 27 мая 2014 года № 262 «Об утверждении Правил аттестации на право управления маломерными судами, поднадзорными Государственной инспекции по маломерным судам Министерства Российской Федерации по делам гражданской обороны, чрезвычайным ситуациям и ликвидации последствий стихийных бедствий» (далее – Правила), определяют порядок определения уровня знаний, умений и навыков при аттестации для предоставления права управления маломерными судами, используемыми в некоммерческих целях, и подлежащими государственной регистрации в реестре маломерных судов.

Общие основания проведения аттестации на право управления маломерными судами (далее – аттестация) определены пунктом 3.1. Правил и включают в себя:

-проверку документов заявителя, необходимых для аттестации по заявленному типу маломерного судна и району плавания;

- проверку теоретических знаний заявителя по заявленному типу маломерного судна и району плавания;

- проверку навыков практического управления маломерным судном заявленного типа в заявленном районе плавания.

Перечень документов для допуска к аттестации для получения удостоверение на право управления маломерным судном:

- письменное заявление судоводителя;

- документ, удостоверяющий личность заявителя;

-документ об обучении для управления маломерным судном заявленного типа в заявленном районе плавания, выданный организацией или индивидуальным предпринимателем, имеющим соответствующую лицензию для реализации программ подготовки судоводителей маломерных судов заявленному типу в заявленном районе плавания;

- медицинская справка (как у водителя автотранспорта);

- фото размером 3 х 4 4 шт.

При положительном результате аттестации пунктом 1.5. Правил предусмотрена выдача удостоверения на право управления маломерным судном (далее – удостоверение), которое удостоверяет право его владельца управлять в указанном районе плавания маломерным судном указанного типа, *используемым в некоммерческих целях, после оплаты государственной пошлины на сумму 1300 рублей.*

Аттестацию судоводителей на право управления маломерным судном проводить аттестационная комиссия созданная приказом начальника Главного управления МЧС России по РС (Я).

По вопросу замены удостоверения на право управления маломерным судном в связи с истечением срока его действия или необходимости выдачи дубликата удостоверения в связи с его утерей или приходом в негодность Чурапчинский инспекторский участок ФКУ «Центр ГИМС МЧС России по РС (Я)» сообщает.

Согласно пункту 3.13. Правил, замена удостоверения в связи с истечением срока его действия производится без проверки теоретических знаний и практических навыков заявителя.

Перечень документов для замены удостоверения в связи с истечением срока его действия, за внесение изменений в удостоверение, в связи с переменой фамилии , имени, отчества и выдачи дубликата в связи с утерей или приходом в негодность:

- письменное заявление о необходимости замены удостоверения в связи с истечением срока его действия, написанное в произвольной форме;

-документ, удостоверяющий личность заявителя;

- личная карточка судоводителя, находящаяся у заявителя;

- имеющееся удостоверение;

- медицинская справка.

- квитанция замены удостоверения на право управления маломерным судном государственной пошлины *на сумму 650 рублей.*

Или квитанция за внесение изменение в удостоверение, в связи с переменой фамилии, имени, отчества государственной пошлины – 350 рублей.

Или квитанция за выдачу дубликата удостоверения на право управления маломерным судном, в связи с его утерей или приходом в негодность – 1300 рублей.

Дополнительные информации вы можете получить в здании Чурапчинского инспекторского участка по адресу с. Чурапча улица Константинова 14.

ВрИО руководителя Чурапчинского инспекторского участка

Хаһыат редакциятын коруһэтэ Дьокуускай куорат олохтоох
Борисова Аграфена Михайловна
уһун сылларга ыксыллаан олохтон туораабытыгар, биирэс төрөөбүт эдэйиттэр Галина Михайловна Слепцовалар, биирэс төрөөбүттэригэр дириҥ куттүүммүттэн тэриллэбит.

Баттаһыгын биирэс үрдүннэ табаарыстарга

Дьокуускай куорат олохтоох, ууһа, тыыла, үөрэхтэрин бэтэрээнэ, ор-сынаарга уһуннаһыылаах үлэлээбит кулуу ветеранна, нэһилиэк эбэлэрэ
Чевалкина Варвара Николаевна
бу дьыл ахсынньы ыйын 17 күнүгэр ыалдьыбакка олохтон туораабытыгар дириҥ куттүүйбүт туһунан, барыы аймахтарыгар, биирэс үлэлээбит дьоҥуттарыгар, биэрэ дьонуттар ытыктабыллаахтык:

Кэрээнэ, оҕолоро, сиэннэрэ, күтүөттэрэ, кэйиитэ

Кутуруканнарыгар тиэрдэллэр:

- Сайастаах Варвара Николаевна олохтон туораабытынан, тэйиҥнэрэ Алексей Васильевична, эдэйдэригэр Прасковьяҕа, Светланаҕа, сиэннэригэр-күтүөттэригэр барыларыгар Соҕотохтоор.

Чурапчы нэһилиэгин олохтоох, кулуу бэрэстэбиитэл убайбыт
Петров Григорий Михайлович
хомолтолоохтук олохтон туораабытынан, барыы аймахтарбытыгар, биэрэ дьонуттар ытыктабыллаахтык:

Биирэс төрөөбүттэрэ, күтүөт, кэйиитэ, баттаһыллыбыт тэриллэрэ

Кутуруканнарыгар тиэрдэллэр:

- Тапталлаах бырааһа Ирина хомолтолоохтук олохтон туораабытынан, кулуу биирэс үөрэммит дьоҥуттэригэр Арина Михайловна Дьячковскаяҕа Чурапчы орто оскуолатын 24-с выпуска

- Убайа Петров Григорий Михайлович олохтон туораабытынан, күтүөттэригэр Михаил Михайлович Петровка Дьокуускайтан Люсилларга, Үөһээ-Бүлүүттэн Петровтар

РАСПРОДАЖА изделий из МЕХА

23-24 августа

КЦ "Айыллаан"

(с. Чурапча, ул. К. Маркса, 20)

Новая коллекция НОРКОВЫХ ШУБ

Головные уборы

с 10 до 19 ч.

Вятская НОРКА от 39.000руб.

г. Киров

Кылаабынай редактор – **А.А. ЗАХАРОВ.**
Эпэлэптиир сэкиэтэр, сурук отдела – **А.Н. ЗАХАРОВА.**
Корреспондент – **С.А. ЖЕНДРИНСКЭЙ.**
Таһаарчы – **Н.Л. БУРЦЕВА.**
Бэлэттээччи – **С.А. ПАВЛОВ.**

Тэрийэн таһаарааччылар: СР Правительстватын, Чурапчы улууһун "Саҥа олох" редакционнай-издательскай холбоһуктаах автономнай учреждение. Российскай Федерация Роскомнадзор СР управлениетынан 2012 с. күлүн тутар 15 күнүгэр регистрацияламмыт нүөмэрэ – ПИ №14-0238.

Саҥа олох

Автор сүрүтэлиилэригэр сөптөөх ремаһын иҥнэллэригэр олоҕо суох. Суруллубут чинчийиллэр кырдьаҕастарынан эдэрдэригэр тус бэйэлэрэ сүрүн.

ААДЫРЫСПЫТ: 678670, Чурапчы сэл., Карл Маркс уул., 26 "а". Телефоннарбыт: редактор – 41-332, отделлар – 41-265, 41-358. E-mail: sanaoloh@mail.ru. сайт: sanaoloh.ru

Бэчээккэ сакаас: № 85 (11095). Кээмэйэ: 1 бэч. лиис. Тираж: 991. Хаһыат сыаната: 10 солк.

Хаһыат бэчээккэ бэриллэр графига: 16 ч 00 м. Бэчээккэ бэрилиннэ: 16 ч 00 м. "Саҥа олох" редакционнай-издательскай холбоһукка 21.08.2015 с. офсеткэ бэчээтэннэ. Аадырыһа: 678670, Чурапчы сэл., Карл Маркс уул., 26 "а". Индекс: 54907. Хаһыат издательэ уота: оптуорунньукка, наппиэргэ уонна субуотаҕа тахсар.